

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՏԱՂ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱԻՈՒՐ

Ստորե հրատարակողը Հահեկան տաղը օրինակած ենք Ս. Աթոռոյն թիւ 231 ընթերցողին (թղ. 483)։ Տաղին լեզուն և ոճը յայտնապէս ճարեկացիական են։ Նարեկացիի տաղերուն վեհեփեհե հրատարակութեան մէջ (1840) կը պակսի այն։ Նոյնպէս չի գտնուիր Արշաւիր Մխիթարեանի նորագոյն ժողովածոյին մէջ, տպուած ենք 1957ին։ Հայկազեան Նոր Բազմիրքը

կազմողներուն ծանօթ է այս տաղը, որմէ առած են կարգ մը բառեր։ Ընչպէս Տեղեկագրով, զոր ճշգիւ նշանակած են իբրեւ նարեկացիի տաղէն, կենացածին, կենացունաբեր, վերադիմելի և փայլակնատարած, զոր սխալմամբ նշանակած են իբրեւ Շնորհալիի տաղէն։ Վեհեփեհ տպուած (1830) Շնորհալիի տաղ տալիս ալ զրուածքներուն ժողովածոյին մէջ նմանապէս չի գտնուիր այն։

Նոր իմն աւետիք նորաշաւիղ խորհուրդ յայտնեալ,
 նոր ծաղիկ ցուցաւ ծառք նորատունկ բուրաստանաց։
 Նոր վարդ վառելով բոցատերեւ յաղին դրախտին,
 նոր կենացածին կենդանատիպ պրտով բերեալ։
 Այն ծառոյն տերեւ լայնասաղարթ պարտեաց պատճառս,
 աստ երկրագործին ծառ հայրենի տընկինազործ։
 Ճուղ ճախրակագոյն ճղերունի ծայր գերկընիւք,
 առեալ վերամբարծ երկնից նըման լեռան ի Թարաւր։
 Եկայք իմ սիրելիք խընդիր ըզհայր տեսանելով,
 որում ցանկայիք աւուրն՝ եհաս ի կատարումն։
 Տեսէք եւ ուրախ լիւրս քի Հայր յամպոյն ծայնէր,
 երեւեալ ի Թարաւր մեզ աւետիս մատուցանէր։
 Կամիս ըզկարծիս բառնալ թէ սայ է մարգարէն,
 սա՛ եւ Եղիա կամ Մովսէսի նմանակից։
 Կերպիրն նըման եւ հրաշալի Հաւր փառակից,
 փայլակնատարած շաւիղ եւ լոյս վերաբինի։
 Արփինածագման տեսիլ ծագումն անծանաթի,
 ծայն զայն ծանաթի լուեալ թէ Դայ է իմ որդի։
 Յերեսս ի վայր անկեալ աղաղակեն, ազնեա Յիսուս,
 նոր տեսիլ տեսաք նորանորոգ եւ հրաշալի։
 Մի երկիւղածիք, եղբարք, ես եմ Տէր Յիսուս,
 Տէր մարգարէիցն որ պատմեցին զայս ասելով։
 Եղիա ի վեր առեալ զմաշկեակն վերամբարծ զթիկամբն,
 զայն տեսանելով ծանուցանէր սուրբ Հեղիաս։
 Միշտ արթունագնաց գետոց ընդ ուրս բաժանեալ,
 նըման Մովսէսի դայ է Տէրդ Եղիայի։
 Պատրոս զարհուրեալ կազմէր երբեակըս տաղաւար,
 ծայն աղերսալի առնէր, Տէր եթէ կամիս։
 Եկեալ հարցանեն զխորհուրդն դասք առաքելոցն,
 զինչ իցէ համբաւըս պատմեցէք մեզ մարգարէր։
 Ի խաչ բարձրանալ կամի(մ) եւ անդ պրտողաբերել,
 ծաղիկ ցուցանել կամի ի լեռուն Գողգոթա։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

ՍԵՒԱՆԱՅ ՎԱՆՔ

ՏԵՂԱԿՐԱԿԱՆ. — Սեանայ վանքը հաստատուած էր Սեան կղզիին վրայ, որ կը գտնուի Գեղամայ լիճին արեւմտեան ափին մօտ: Ունէր երեք եկեղեցիներ, Ս. Աստուածածնի, Ս. Առաքելոց, և Ս. Կարապետի նուիրուած:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ. — Սեանայ վանքին պատմութեան հնագոյն շրջանի մասին հաստատանքներ չեն հասնիր: Պահպանուած են իննեւորորդ դարու երկրորդ կէսին է որ կը շինուին զոյգ մը եկեղեցիներ, և ճգնաւորական կենցաղի նուիրուած անձեր կը փութան հոն, ապրելու աղօթքի և ապաշխարութեան խտրական կեանք մը: Կրկնուան արդիւնուած էր մանկ աշակերտ: Այդ արգելքը վերացուցած է Ներսէս Աշտարակեցի Կաթողիկոսը 1848ին (Ազգ. Հանդէս, ԺԷ., էջ 53, 65): Սեանի վանահայրերէն շատերուն անունները հասած են մեզի, մենք կ'առնենք նշանաւորները միայն:

1. — Մառնոց վրդ. Եղիսիարեցի, 874-897. — Սեանեաց Մարիամ տիկնոջ ձեռնադրութեամբ վանք մը կը հաստատէ Սեան կղզիին վրայ և կը շինէ զոյգ մը եկեղեցիներ, Ս. Առաքելոց և Ս. Աստուածածնին նուիրուած (874): Նշանաւոր կը հանդիսանայ իր խտրական կենցաղով: Փէսրդ Գառնեցի Կաթողիկոսին մահէն ետք, 897ին, կ'ընտրուի Կաթողիկոս, բայց եօթ ամիս միայն պաշտօնավարելէ ետք կը վախճանի և կը թաղուի Գառնի: Իր աշակերտներէն ծանօթ են Ստեփանոս Կրօնաւոր և Յով-

հանէս Կթղ. Պատմարան: Մառնոց Եղի. վարդեցիի գրական գլխաւոր աշխատանքն է Մառնոց գրքի կազմութիւնը:

2. — Սեփուհոս Սեւանցի, 969. որ յիշեալ թուականին Կաթողիկոս ընտրուեցաւ և երկու տարի միայն պաշտօնավարեց, և վախճանեցաւ 971ին. — Կիրակոս, էջ 49:

3. — Սարգիս Սեւանցի, 990-992. — Այս վերջին թուականին կ'ընտրուի Կաթողիկոս և մօտ երեք տասնամեակ պաշտօնավարելէ ետք, 1019ին կը հրաժարի ձերութեան պատճառաւ, և կը վախճանի 1022ին:

4. — Սարգիս վրդ. Սեւանցի, 1044. — Մատթէոս Առհայեցի կը յիշէ զինքը այդ ժամանակի երեսիլի վարդապետներուն շարքին (էջ 215): Իսկ Գրիգոր Մարկոստոս, անոր ուղղած իր մէկ թուղթին մէջ (ԻԲ), զայն կը պանծացնէ «գերակատար բոլոր ճեմարանի Արամեան ազգին» (էջ 66-7) յայտարարելով:

1176 թուին, Քաւրդ իշխանի հրամանով, Յովհաննէս հիւս կը շինէ Առաքելոց եկեղեցւոյ արեւմտեան քանդակազարդ դուռը. — Ազգ. Հանդէս, ԺԷ., էջ 73:

5. — Դանիէլ վրդ. Սեւանցի, 1451-1464. — Որդի Կարապետ Քահանայի. — Յիշատ. ԺԵ. Դարի, Բ. Մասն, էջ 4, 156, 214: Աւելի ետքը հռչակուած իբրեւ «մեծ հոգեւոր», «տիեզերալոյս և քաջ բարեւոյ պետ», և այլն. — Նոյն, էջ 315, 429:

6. — Ներսէս Արեւիկապետ, 1465-1486. — Եղբորորդի Սեանցի Դանիէլ վարդապետի: 1486 թուին, Դանիէլ վարդապետի հրամանով, Ներսէս Եպիսկոպոսի աշակերտ Սարգիս կը շինէ Առաքելոց եկեղեցւոյ հարստային փայտեայ գեղաքանդակ դուռը. — Ազգ. Հանդէս, ԺԷ., էջ 60, 72-3, 79: Առահիւտ, 1932, Յնր. - Յնո., էջ 36: Յիշատ. ԺԵ. Դարի, Բ. Մասն, էջ 396:

Քաջ պատուէր առեալ ի Տեառնէ սուրբ առաքելոցն,

մի ումեր յայտնէք ըզտեսիլդ զի չեւ է ժամանակ:

Մինչ ևս ի մեռելոց յառնեմ ըզծեղ կենդանադործեմ,

կենացունարեր քարոզ ընդ ծեղ ևմ յախտեան:

Քրիստոսի փրկչին միշտ վայելէ փառք և պատիւ,

ընդ Հար և Հոգւոյն այժմ յախտեանս յախտնից:

Ն. ԵՊՍ. ՄՈՎԱԿԱՆ